

Verslag.

Lezing over het ontstaan van de Belgische grens van het Zwin tot Lommel, door mevr. C. De Candt op 26 februari 2006

Bestuurslid Fons Theerens mocht 25 leden verwelkomen en leidde de spreekster in. Deze lezing is nog een uitloper van een tentoonstelling in de St-Pietersabdij in Gent vorig jaar, waaraan mevr. De Candt meegewerkt heeft.

Daarop zette mevr. De Candt in zeer begrijpelijke taal en op een boeiende wijze het ontstaan van de grens tussen de noordelijke en de zuidelijke Nederlanden uiteen en aldus het ontstaan van twee staten die thans België en Nederland heten.

De oorzaak van deze scheiding is de Tachtigjarige Oorlog (1568 – 1648) en het verdrag van Munster in dat laatste jaar. Daar werd de grens vastgelegd zoals zij nu nog in grote lijnen bestaat.

Aan de hand van een aantal geprojecteerde kaarten werden verschillende fasen van de besproken periode weergegeven en ook afbeeldingen van de voornaamste protagonisten.

Rond 1568 onder de Habsburgers keizer Karel V en zijn zoon Philips II waren de Nederlanden (= de zg. 17 provinciën) zeker geen eenheidsstaat maar een samenvoeging van graafschappen en hertogdommen.

Het protestantisme en het calvinisme hadden wortel geschoten zowel in Zuid als in Noord. Er volgde repressie en troebelen. De Beeldenstorm versnelde het proces. Philips II zond een sterk Spaans leger onder leiding van Alva om de opstandelingen te bestraffen. De inquisitie was genadeloos. De graven Egmont en Hoorn werden op de markt van Brussel onthoofd.

Het jaar 1568 wordt aanzien als het eigenlijke begin van de Tachtigjarige Oorlog. De edelman prins Willem van Oranje voert de opstand aan tegen de Spanjaarden. Na het vertrek van Alva komen de Spaanse troepen onder het bevel van de hertog van Parma, Spinola en vooral Alexander Farnese.

De reconquista begint: militaire herovering van de Nederlanden.

Intussen is in het noorden toch een embryo ontstaan van een onafhankelijke staat met als leiding de Staten-Generaal, ook de "Staatsen" genoemd. In 1604 volgt een tijdelijke onderbreking van de vijandelijkheden, het Twaalfjarig Bestand (1604 – 1616). Door de beide partijen vooral gebruikt om versterkingen, forten, linies aan te leggen. Veel vruchtbaar land gaat verloren door kunstmatig verwekte overstromingen. Bij het einde van het Twaalfjarig Bestand herbeginnen de vijandelijkheden. Er is geen eigenlijke frontlinie, maar wie een versterkte stad inneemt, is daardoor ook eigenaar van het omliggend rechtsgebied. Zo nemen de "Staatsen" in Vlaanderen 3 steden in: Sluis (1604), Sas-van-Gent (1644) en Hulst (1645) en besturen dit gebied vanuit de provincie Zeeland.

Maurits van Oranje

Later zal dit gebied Zeeuws-Vlaanderen gaan heten en de grenzen – veelal bepaald door dijken, waterlopen, versterkingen, linies – vormen thans nog – op enkele details na – de grens tussen België en Nederland.

In het hertogdom Brabant wordt na de dood van Maurits van Nassau, zijn broer Frederik-Hendrik leider van de opstand. Hij neemt de noordelijke regio's in, nl. 's Hertogenbosch (1629), Breda (1637) en Bergen-op-Zoom. Dit gebied wordt later de Nederlandse provincie Noord-Brabant.

De zuidelijke grens van deze drie regio's (meierie, baronie) wordt de zeer grillige grens met het Spaans gebied (het latere België).

Frederik-Hendrik van Oranje

De financiering van de opstand gebeurt door de opkomende handel van de noordelijke provinciën (de Staatsen) maar ook door officieel gesteunde kaperij (vb. Piet Heyn die de Spaanse "Zilver Vloot" kaapt). Voor de Spanjaarden is de oorlog een zeer kostbare aangelegenheid die het land op de rand van het bankroet brengt.

Nog een woordje over Limburg en Overmaas. Hier is de toestand zeer onoverzichtelijk. Oorspronkelijk is het gebied een deel van het hertogdom Brabant. Eigenlijk is pas na de afscheuring van België (1830), nl. rond 1843 een definitieve grens te trekken.

Geleidelijk worden de partijen oorlogsbeu. Op te merken valt dat de Habsburgers ook nog verwickeld zijn in de "Dertigjarige Oorlog" in Duitsland. In 1648 komen alle oorlogsvoerende partijen samen en sluiten in Munster (Westfalen) een vredesverdrag. Na het nodige getouwtrek – waarbij sommigen zich aanzienlijk verrijken- wordt de vrede getekend en zweren de afgevaardigden de dure eed op de tekst die opgeborgen zit in een met zilverwerk versierd koffertje.

1648 is dus een historische datum die de vrede moest herstellen in Europa.

We werden ook nog verrast met twee liederen: het Wilhelmus en een lied gecomponeerd ter gelegenheid van de ondertekening van de vrede van Munster.

Na de boeiende spreekbeurt worden nog enkele vragen uit het publiek gesteld. Zo wordt het eigenaardige geval van de enclave "Baarle-Hertog/Baarle-Nassau" aangesneden. Ook de poging van sommige overmoedige Belgen kort na de Eerste Wereldoorlog om Zeeuws-Vlaanderen terug bij België in te lijven. Over beide kwesties wordt een correct en gemotiveerd antwoord gegeven.

Fons bedankt de spreekster voor de aandachtig beluisterde lezing.

K. Aernoudts
28/2/2006